

EVROPA? DA, TUKAJ!

Darja Cibic

Dočakati vstop svoje države v Evropsko unijo, v eni od držav članic z visoko razvito kulturo, je pravo doživetje. Sprejemanje nove članice, pa čeprav majhne in velikokrat še neprepoznave, s simpatijo, naklonjenostjo in radostjo, se verjetno redko doživi. Toliko dobronamernih komunikacij bi lahko le želeli tudi pri srečevanju s strogimi in neizprosnimi uradniki, lociranimi v bruseljski centrali.

Navdušenje ob sprejemu med države članice-novinke, pa se hitro poleže in postavi človeka na trdna tla, v domačem delovnem okolju. Počasi se mu zbistri, da članstvo prinaša tudi obveznosti in ne nazadnje ta trenutek že tudi nekatere nejasnosti oziroma nedorečenosti tako na slovenski, kot tudi na strani nekaterih držav članic.

Pogled nazaj

Na katerem področju je zdravstvena nega in poklicna dejavnost babic najbolj izpostavljena predpisom Evropske unije (v nadaljevanju EU)? To je področje prostega pretoka oseb, ki je poleg prostega pretoka blaga, storitev in kapitala ena od temeljnih svoboščin notranjega trga EU. Področje prostega pretoka oseb pa vključuje prosto gibanje delavcev, priznavanje poklicnih kvalifikacij, koordinacijo sistemov socialne varnosti in državljske pravice. Pravico prostega gibanja delavcev zadeva delavce same, študente, upokojene in na sploh vse državljane EU in njihove družinske člane. Za izvedbo temeljnih načel so pristojne institucije EU sprejele pravne vire, kot so uredbe in direktive.

Dejavnost zdravstvene nege in babištva zadevajo pravni viri s področja medsebojnega priznavanja poklicnih kvalifikacij. Na tem področju je kar nekaj direktiv, ki določajo minimalne standarde izobraževanja za pridobitev kvalifikacije in druge pogoje za regulirana zdravstvena poklica medicinska sestra in babica. O teh je bilo v zadnjih letih, še posebej pa v obdobju od junija 2003 do aprila 2004, veliko govora. Predvsem zato, ker kvalifikaciji obeh poklicev nista bili usklajeni z določili direktiv in jih je bilo potrebno prenesti v našo nacionalno zakonodajo. Bilo je veliko medresorskega usklajevanja in spreminjanja ter dopolnjevanja delovnih, šolskih in zdravstvenih predpisov. Usklajevanje nacionalnih predpisov s predpisi EU je pomenilo, poleg definiranja poklicnih kvalifi-

kacij za oba poklica, tudi možnost lažje dostopnosti (avtomatično priznavanje kvalifikacij) pri uveljavljanju pravice do registracije dejavnosti in opravljanje poklicev ter storitev v drugi državi članici EU.

Pogled v sedanost

Prvi meseci letošnjega leta so v zdravstvenem resorju potekali zelo delovno, tudi zaradi bližanja polnopravnemu članstvu v Evropski uniji. Šolska zakonodaja, ki je urejala izobraževalni del poklicne kvalifikacije za poklica medicinska sestra in babica je bila sprejeta že decembra 2003. Takrat sta bila pripravljena in potrjena tudi že usklajena izobraževalna programa za oba poklica. Sedaj je bilo potrebno dopolniti še zdravstveno zakonodajo in dati piko na i kvalifikacijam obeh reguliranih poklicev.

To je bilo storjeno z dopolnitvijo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstveni dejavnosti, ki je bil sprejet januarja 2004. Določil je kvalifikacijo za poklica medicinska sestra in babica, ki mora obsegati 4600 ur izobraževanja in usposabljanja v obdobju treh let. Sprememba in dopolnitev zakona pa ni natančno določila razmerja med teoretičnim in praktičnim oziroma kliničnim usposabljanjem; to je vsaj 1/3 teoretičnega in vsaj 1/2 praktičnega študija. To je seveda opazila Evropska komisija, ki je naložila državi natančno zakonsko opredelitev tudi tega dela v procesu izobraževanja in usposabljanja oziroma pridobivanja kvalifikacije. Ker določajo dopolnjeni predpisi kvalifikacijo in s tem pogoje za samostojno delo v poklicu v zdravstveni dejavnosti s pridobitvijo diplome, je bilo potrebno v predpisu tudi določiti izjemo pri opravljanju pripravništva in strokovnega izpita za poklica medicinska sestra in babica. Dodatno usposabljanje za samostojno delo v obliki pripravništva tako ne bo več potrebno.

Minimalne kvalifikacijske standarde, predpisane in usklajene z zahtevami EU, bodo izpolnjevale šele kandidatke in kandidati, ki se bodo vključili v izobraževalni program zdravstvene nege in babištva po novih programih v študijskem letu 2004/2005, ga uspešno zaključili in si pridobili strokovni naslov diplomirana medicinska sestra oziroma diplomirani zdravstvenik ter diplomirana babica oziroma diplomirani babičar. S tem bodo pridobili kvalifikacijo in pravico za opravljanje samostojnega dela v zdravstveni dejavnosti. Ob

upoštevanju izpolnjevanja teh kvalifikacij bodo lahko enakovredno konkurirali na nacionalnem trgu delovne sile in na notranjem trgu EU.

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstveni dejavnosti je tudi določil, da se prizna enaka kvalifikacija kot zgoraj omenjenim poklicem po zahtevah direktiv tudi diplomiranim medicinskim sestram oziroma diplomiranim zdravstvenikom in višjim medicinskim sestram, višjim zdravstvenim oziroma višjim medicinskim tehnikom, ki so zaključili izobraževanje in si pridobili diplome po prej veljavnih študijskih programih in ki so končali pripravništvo ter opravili strokovni izpit. Izpolnjevat pa morajo pogoje, ki ga določajo evropski predpisi, in to je, da opravljajo poklic v zdravstveni dejavnosti neprekinjeno tri leta v obdobju zadnjih petih let. Z izpolnjevanjem tega pogoja spadajo ti poklici pod priznavanje kvalifikacij po sektorskih direktivah, to pomeni avtomatično, ob predložitvi vse predpisane dokumentacije. Vedeti pa moramo, da so bile navedene spremenjene in dopolnjene določbe zakona sprejete zaradi prilagajanja zakonodaji EU s področja prostega pretoka oseb ter priznavanja poklicnih kvalifikacij. Enako velja za diplomirane babice.

Zdravstvena zakonodaja vzpostavlja register, v katerem bo vodila kvalifikacije za oba poklica, ki sta bila pridobljena v katerikoli državi članici EU ali v državi, s katero je EU sklenila pogodbo o medsebojnem priznavanju kvalifikacij ali jim je taka kvalifikacija v EU ali državi pogodbenici že priznana. Kot pristojni organ za vodenje registra pa je določeno Ministrstvo za zdravje.

Kar nekaj podzakonskih aktov je sledilo spremembam zakona. Najpomembnejši, vsaj trenutno, se zdi akt, ki določa pogoje in postopek za izdajanje potrdil o pridobljenih kvalifikacijah, ki jo je državljan države članice EU ter državljan države s katero je EU sklenila pogodbo o vzajemnem priznavanju kvalifikacij, pridobili v Sloveniji. Nekaj vlog za priznanje kvalifikacije slovenskim državljanom, ki so bodisi opravili izobraževanje v sosednjih državah članicah, bodisi zaključili izobraževanje v Sloveniji, pa so se kasneje zaposlili v drugi državi članici, je že vloženi in postopki potekajo v skladu s predpisi.

Kljub jasnim določilom naših usklajenih predpisov in predpisov EU pa se že sedaj pojavljajo nekatera vprašanja pri priznavanju kvalifikacij. Namreč tudi izobraževanja in usposabljanja v drugih državah članicah so potekala v različnih obdobjih po različnih študijskih programih. Zato je pomembna odločitev organa, ki vodi postopek priznavanja, po katerih direktivah se bo posamezna kvalifikacija priznala.

Pogled v bližnjo prihodnost

Vse sedanje države članice EU so še pred pristopom Republike Slovenije v polnopravno članstvo, predvsem zaradi nizke gospodarske rasti, strahu pred

izkoriščanjem njihovih socialnih sistemov in naraščanjem stopnje brezposelnosti v posameznih državah, uvedle prehodno obdobje na področju prostega gibanja delavcev. S tem so omejile dostop na svoj trg dela za državljane novih držav članic EU.

Pogodba o pristopu določa za področje prostega pretoka oseb možnost sedemletnega fleksibilnega prehodnega obdobja prostega gibanja delavcev med osmimi novimi državami članicami (izjema sta Ciper in Malta) in sedanjimi petnajstimi državami članicami EU ter državami Evropskega gospodarskega prostora (Norveška, Islandija, Švica, Liechtenstein). Slovenija je v pogajalskih izhodiščih uveljavila načelo vzajemnosti, kar pomeni, da lahko v času prehodnega obdobja nasproti vsake sedanje države članice EU, ki bo uveljavljala nacionalne ukrepe v zvezi z gibanjem delavcev, uveljavlja enakovredne ukrepe.

V skladu z načelom vzajemnosti bo torej Slovenija zoper dosedanje države članice EU uveljavila enakovredne ukrepe. Izjeme bodo lahko za posamezno državo članico dogovorjene z bilateralno pogodbo. Prost pretok delovne sile in omejitev zaposlovanja pa ne velja med državami, ki so postale polnopravne sočasnno s Slovenijo.

Medicinske sestre se bodo lahko zaposlovale v prvih dveh letih prehodnega obdobja v dosedanjih državah članicah, tako kot drugi državljani Slovenije, po nacionalni zakonodaji posamezne države članice ali pod pogoji določenimi z morebitnimi sporazumi držav članic s Slovenijo. To pomeni, da bodo morale pridobiti delovno dovoljenje, ki bo lahko pridobljeno pod ugodnejšimi pogoji oziroma brez kakršnih pogojev v primeru, da bodo države članice liberalizirale svoj trg.

Za zaključek

Pristop Evropske komisije do poklicnih kvalifikacij in njihovem priznavanju, se je skozi leta spreminjal. Ob upoštevanju dejstva, da so bile direktive, ki so določale minimalne kvalifikacijske standarde za poklica medicinska sestra in babica, sprejete že leta 1977 oziroma 1980, je jasno, da je bilo v obdobju do danes mnogo spremenjenega, dopoljenega in »popravljenega« v korist oseb s pridobljeno kvalifikacijo, z namenom večje mobilnosti znotraj notranjega trga držav članic.

V zadnjih obdobjih je opazna bistvena sprememba v filozofiji Evropske komisije do poklicnih kvalifikacij. Če je bila v začetku usmerjena v same kvalifikacijske standarde, se je z leti preusmerila v sodelovanje in transparentnost kvalifikacijskih sistemov ter jasno opredeljevanje končnih izidov izobraževanja in usposabljanja za posamezne poklice.

Ta usmeritev, ki smo jo sprejeli tudi pri nas se odraža ne nazadnje v pripravljene predpisu -seznamu poklicev na področju zdravstvene dejavnosti. Tam so zapisane za poklice v zdravstvu poklicne dejavnosti kot kompetence, ki so razumljene kot zmožnosti zadostit-

ve zahtevam zaposlitve oziroma specifičnim delovnim nalogam in delovnim vlogam; za dobro opravljeno delo.

Sicer pa je največkrat poudarjeno načelo v zvezi poklicnimi kvalifikacijami vseh reguliranih poklicev načelo zaupanja.